

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НЕВИРОБНИЧОГО ХАРАКТЕРУ

Розроблено відповідно до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невинробничого характеру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 270

Актуальність питання

Щороку в Україні травмуються тисячі людей за обставин, що не пов'язані з виконанням трудових обов'язків, - удома, на вулиці, під час відпочинку, у транспорті, внаслідок дії стихійних явищ або протиправних дій третіх осіб.

На відміну від виробничого травматизму, який перебуває в полі постійної уваги служб охорони праці підприємств, невинробничий травматизм довгий час залишається поза системним аналізом, хоча за масштабами наслідків для здоров'я та життя населення він є не менш значущим.

Нормативно-правове регулювання

Основним нормативно-правовим актом, що регулює порядок розслідування нещасних випадків невинробничого характеру, є [Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невинробничого характеру, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 270](#) (далі - Порядок № 270).

Документ визначає механізм розслідування та ведення обліку нещасних випадків, які сталися з громадянами України, іноземцями та особами без громадянства на території України.

Ключова відмінність невинробничого нещасного випадку від виробничого полягає в характері зв'язку травми з виконанням трудових (службових) обов'язків.

Розслідування та облік нещасних випадків, **пов'язаних із виробництвом**, здійснюється відповідно до [Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337](#). Якщо травма сталася поза виконанням трудових обов'язків - у побуті, дорогою на роботу чи з роботи не в інтересах організації, під час відпочинку тощо, - застосовується саме Порядок № 270.

Що належить до нещасних випадків невинробничого характеру

Відповідно до пункту 2 Порядку № 270, під нещасними випадками невинробничого характеру слід розуміти **не пов'язані з виконанням трудових обов'язків** травми, у тому числі отримані внаслідок заподіяних тілесних ушкоджень іншою особою, отруєння,

самогубства, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою, травми, отримані внаслідок стихійного лиха, контакту з тваринами тощо, які призвели до ушкодження здоров'я або смерті потерпілих.

Факт ушкодження здоров'я внаслідок нещасного випадку встановлює і засвідчує лікувально-профілактичний заклад. Документом, що підтверджує ушкодження здоров'я особи, є листок непрацездатності чи довідка лікувально-профілактичного закладу.

Найпоширенішими на практиці є випадки, що сталися в побуті (використання побутової техніки, газу, при виконанні господарських робіт), під час пересування (у транспорті, пішки), під час відпочинку та дозвілля, а також унаслідок дії природних факторів чи контакту з тваринами. Важливо, що нещасні випадки розслідуються незалежно від того, чи перебував потерпілий у стані психічного розладу, алкогольного або наркотичного сп'яніння (пункт 5 Порядку № 270).

Які випадки підлягають розслідуванню

Пункт 3 Порядку № 270 містить вичерпний перелік обставин, за яких нещасний випадок підлягає розслідуванню.

№ з/п	Перелік обставин, за яких нещасні випадки не виробничого характеру підлягають розслідуванню, що сталися під час:	Чим дана обставина відрізняється від виробничого травматизму
1	Прямуювання на роботу чи з роботи пішки, на громадському, власному або іншому транспортному засобі, що не належить підприємству, установі або організації та не використовувався в її інтересах.	Випадок відбувається поза процесом виконання трудових обов'язків та під час самостійного прямуювання працівника до місця роботи або додому. Транспорт не належить організації та не використовується в її інтересах, тому відсутній зв'язок із виробничою діяльністю.
2	Переміщення повітряним, залізничним, морським, внутрішнім водним, автомобільним транспортом, в електротранспорті, метрополітені, на канатній дорозі, фунікулері та інших видах транспортних засобів	Йдеться про травмування під час звичайного користування транспортом як пасажиром або учасником дорожнього руху , а не під час виконання роботи за дорученням роботодавця. Якщо транспорт використовувався працівником у виробничих інтересах, обставини можуть мати ознаки виробничого нещасного випадку.
3	Виконання громадських обов'язків (рятування людей, захист власності, правопорядку тощо), якщо це не входить до службових обов'язків.	Ключовою ознакою є те, що дії особи не є її службовими або трудовими обов'язками . Якщо аналогічні дії виконуються працівником відповідно до посадових обов'язків чи доручення роботодавця, випадок може бути пов'язаний з виробництвом.
4	Виконання донорських функцій	Донорство є особистою соціальною діяльністю особи, яка не пов'язана з виконанням трудової функції. Тому ушкодження здоров'я під час

		донорської процедури не виникає у зв'язку з виконанням роботи
5	Участь у громадських акціях (мітингах, демонстраціях, агітаційно-пропагандистській діяльності тощо).	Участь у таких заходах є реалізацією особою громадської активності , а не виконанням трудових обов'язків. Відсутній виробничий процес і виконання роботи в інтересах роботодавця.
6	Участь у культурно-масових заходах, спортивних змаганнях	Травмування пов'язане з особистою участю у культурному або спортивному заході , а не з виконанням трудової функції. Водночас, якщо захід проводиться роботодавцем як частина виробничої діяльності та працівник бере участь у ньому за його дорученням, необхідно окремо оцінювати наявність зв'язку з виробництвом.
7	Проведення культурних, спортивних та оздоровчих заходів, не пов'язаних з навчально-виховним процесом у навчальних закладах.	Випадок не має виробничого характеру, оскільки відповідний захід не є частиною трудового або навчально-виховного процесу . Визначальним є характер заходу та його зв'язок із виконанням трудових обов'язків.
8	Використання газу у побуті	Подія виникає під час побутового використання газу , тобто поза виробничим процесом. Якщо ж газове обладнання використовується працівником під час виконання професійних обов'язків, обставини потребують оцінки на предмет виробничого характеру
9	Вчинення протиправних дій проти особи, її майна	Причиною ушкодження є протиправні дії іншої особи , а не небезпечний чи шкідливий виробничий фактор у процесі виконання роботи. Саме злочинне або інше протиправне посягання є безпосередньою обставиною події.
10	Користування або контакт із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами	За невиробничої події контакт відбувається поза виконанням професійних обов'язків , без зв'язку з роботою із зазначеними предметами. Якщо ж працівник отримав травму під час службового користування зброєю, боєприпасами чи вибуховими матеріалами, це вже може мати ознаки виробничого травматизму.
11	Виконання робіт у домашньому господарстві, використання побутової техніки	Нещасні випадки, що сталися під час виконання домашніх робіт або використання побутової техніки для особистих чи побутових потреб , не пов'язані з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків та виробничою діяльністю роботодавця. До таких випадків можуть належати, зокрема, травмування під час прибирання, ремонту, приготування їжі, роботи на присадибній ділянці, а

		також під час користування пральною машиною, електроплитою, холодильником, електроінструментом та іншими побутовими приладами.
12	Стихійного лиха	Ушкодження здоров'я спричиняється природним небезпечним явищем , а не виконанням потерпілим трудових обов'язків. Водночас, якщо стихійне лихо спричинило травмування працівника саме під час виконання роботи, питання виробничого характеру має оцінюватися окремо.
13	Перебування в громадських місцях, на об'єктах торгівлі та побутового обслуговування, у закладах лікувально-оздоровчого, культурно-освітнього та спортивно-розважального призначення, в інших організаціях, а також у рекреаційних зонах.	Основна ознака - особа перебуває у відповідному місці не у зв'язку з виконанням трудових обов'язків , а як відвідувач, споживач, клієнт або учасник заходу.
14	Контакт із тваринами (птахами, плазунами, комахами тощо) та рослинами (грибами, водоростями тощо), що призвів до ушкодження здоров'я або смерті.	Ушкодження спричиняється безпосереднім контактом із біологічним фактором , а не виробничим процесом. Якщо такий контакт відбувся під час виконання професійної роботи (наприклад, працівник ветеринарної, лісової чи сільськогосподарської сфери), необхідно встановлювати зв'язок події з виконанням трудових обов'язків.
15	Споживання (використання) нехарчової продукції.	Причиною події є використання продукції для особистих або побутових потреб, а не виконання трудових операцій. Тому ушкодження виникає поза виробничим процесом та не пов'язане з виконанням роботи

Організація розслідування

Районна держадміністрація (виконавчий орган міської, районної у місті ради) протягом доби з часу надходження від лікувально-профілактичного закладу повідомлення про нещасний випадок (за винятком нещасних випадків із смертельним наслідком) приймає рішення щодо утворення комісії з розслідування нещасного випадку у складі не менш як трьох осіб.

До роботи комісії з розслідування нещасного випадку можуть залучатися представники районної держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради), організації, де працюють або навчаються потерпілі, організації, на території чи об'єкті якої стався нещасний випадок, а також представники органів охорони здоров'я, освіти, захисту прав споживачів, Держенергонагляду у межах повноважень, експерти страхової компанії (якщо потерпілий був застрахований).

У разі звернення потерпілого або особи, яка представляє його інтереси (якщо не надходило повідомлення від лікувально-профілактичного закладу про нещасний випадок), районна держадміністрація (виконавчий орган міської, районної у місті ради) приймає рішення щодо необхідності проведення розслідування і визначення організації, яка повинна проводити розслідування, та направляє її керівнику копію рішення. Керівник організації протягом доби з часу надходження рішення про уповноваження її на проведення розслідування призначає комісію у складі не менше трьох осіб.

Нещасні випадки (за винятком групових), які сталися з працюючими особами, розслідуються комісією, утвореною організацією, де працює потерпілий, у складі голови комісії - посадова особа, яку визначає керівник організації, і членів комісії - керівника відповідного структурного підрозділу, представника профспілкової організації, членом якої є потерпілий, або уповноваженого трудового колективу, якщо потерпілий не є членом профспілки.

Рішення щодо розслідування нещасного випадку приймається керівником організації на підставі звернення потерпілого або особи, яка представляє його інтереси, листка непрацездатності або довідки лікувально-профілактичного закладу.

У разі відмови організації провести розслідування нещасного випадку потерпілий або особа, яка представляє його інтереси, може звернутися до районної держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради), яка вирішує питання щодо проведення цього розслідування.

Розслідування нещасних випадків із смертельним наслідком, групових нещасних випадків (у разі смерті хоча б одного з потерпілих), випадків, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, а також випадків, що сталися внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами чи дорожньо-транспортної пригоди, проводить орган досудового розслідування.

Склад та строки роботи комісії

Комісія з розслідування утворюється у складі не менш як трьох осіб.

Розслідування проводиться протягом 10 календарних днів після утворення комісії; у разі потреби цей строк може бути продовжений керівником органу (організації), який призначив розслідування.

Основні етапи розслідування

- отримання повідомлення про нещасний випадок від лікувально-профілактичного закладу (за встановленою формою, протягом доби з моменту звернення потерпілого) або звернення самого потерпілого чи особи, яка представляє його інтереси.
- прийняття рішення про утворення комісії з розслідування та визначення її персонального складу.

- збір матеріалів: листка непрацездатності або довідки лікувально-профілактичного закладу, документів, що стосуються обставин і місця події.
- опитування потерпілого (за можливості) та свідків (очевидців) події, а в разі потреби — керівника органу чи організації, на території або об'єкті якого стався нещасний випадок.
- аналіз обставин нещасного випадку та встановлення події, що безпосередньо до нього призвела.
- встановлення причин нещасного випадку з використанням Класифікатора причин нещасного випадку (додаток 5 до Порядку № 270).
- оформлення результатів розслідування - складання акта за формою НТ (невиробничий травматизм), визначення заходів щодо усунення причин подібних випадків.
- затвердження акта та надсилання його примірників зацікавленим особам і органам.

Документальне оформлення

За результатами розслідування складається акт за формою НТ (невиробничий травматизм) згідно з додатком 3 до Порядку № 270, який затверджує керівник органу (організації), що проводив розслідування.

Для складання акта за формою НТ використовуються [класифікатори подій, що призвели до нещасного випадку](#) (додаток 4 до Порядку № 270), [причин нещасного випадку](#) (додаток 5 до Порядку № 270), [місця подій](#) (додаток 6 до Порядку № 270).

Під час групового нещасного випадку акт складається на кожного потерпілого окремо.

Член комісії, який не погоджується зі змістом складеного акта, має право письмово викласти свою окрему думку, що додається до акта.

Акт за формою НТ надсилається:

- потерпілому або особі, яка представляє його інтереси;
- районній державній адміністрації (виконавчому органу міської, районної у місті ради, на території якої стався нещасний випадок);
- організації, де працює або навчається потерпілий;
- організації, відповідальній за безпечний стан території чи об'єкта, де стався нещасний випадок.

За запитом копія акта надсилається прокурору, органу досудового розслідування та іншим організаціям.

Акти за формою НТ, складені за результатами розслідування нещасних випадків з працюючими особами, зберігаються в організації разом із матеріалами розслідування

протягом 45 років. Акти та матеріали розслідування щодо непрацюючих осіб зберігаються протягом трьох років в архіві районної державної адміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради).

Реєстрація нещасних випадків, за результатами розслідування яких складаються акти за формою НТ, проводиться районними держадміністраціями (виконавчими органами міських, районних у містах рад) та організаціями, які проводили розслідування, у [журналі](#) за встановленою формою (додаток 7 до Порядку № 270).

Виконання заходів за результатами розслідування

Розслідування нещасних випадків проводиться з метою визначення їх обставин та причин.

На підставі результатів розслідування розробляються заходи щодо запобігання подібним випадкам, а також щодо вирішення питань соціального захисту потерпілих.

Організація, яка відповідальна за безпечну життєдіяльність населення на території чи об'єкті, де стався нещасний випадок, здійснює запропоновані комісією, що проводила розслідування, заходи щодо усунення причин подібних випадків.

Про здійснення зазначених заходів керівник організації у письмовій формі повідомляє районну держадміністрацію (виконавчий орган міської, районної у місті ради) у термін, зазначений в акті за формою НТ.

*Матеріал підготовлено завідувачем сектору
з питань охорони праці Печерської районної
в місті Києві державної адміністрації
Віктором Кирпенко*